

Globális Nevelés

A globális nevelés helyzete és lehetőségei Magyarországon

**Az Anthropolis Egyesület megbízásából készítette:
Galambos Rita, Demokratikus Ifjúságért Alapítvány
Interjúk: Láng Zsófia**

2010. szeptember

Tartalomjegyzék

Vezetői összefoglaló.....	3
Bevezetés.....	5
Mit nevezünk globális nevelésnek?.....	6
A kulcskompetenciák, a munkaerőpiac és a globális nevelés kapcsolata.....	11
Mi a helyzet ma Magyarországon?.....	14
És mi a helyzet az iskolákban?.....	19
Összegzés.....	26
Javaslatok.....	29
Függelék	
1. Releváns nemzetközi egyezmények vonatkozó szövegrészei.....	30
2. A HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoportjának tagjai.....	33
3. Ajánlások a globális (felelősségvállalásra) nevelés nemzeti stratégiájának kialakításához a szektorok közötti együttműködés elindítása érdekében (2009).....	34
4. A globális nevelés magyarországi alakulása 2003. és 2010. között, összefoglaló táblázat.....	38
5. Néhány, a globális nevelést középpontba állító hazai projekt.....	42

Összefoglaló

Ez a tanulmány az Anthropolis Egyesület felkérésére született 2010 nyarán azzal a céllal, hogy áttekintést adjon a globális nevelés magyarországi helyzetéről és lehetőségeiről.

A tanulmány megírásához interjúkat készítettünk globális neveléssel foglalkozó pedagógusokkal és civil szervezetek képviselőivel, feldolgoztuk a releváns hazai és nemzetközi háttérodalmat, felhasználtuk a HAND Szövetség Globális Nevelés munkacsoportja által 2009-ben készített ún. Stratégiai alapvetést¹, valamint áttekintettük a globális nevelésre fókuszáló honlapokat.

Összességében elmondhatjuk, hogy a helyzet és a lehetőségek 2009 februárja óta nem változtak jelentős mértékben, hacsak annyiban nem, hogy a válság ennek a területnek a mozgásterét is némiképp szűkítette. A legnagyobb probléma - ma éppen úgy, mint 2009-ben - a szektorok közti hatékony és tervezhető együttműködés hiánya, valamint az, hogy az oktatásirányítás még mindig nem tekinti komoly feladatának a globális vagy akár az állampolgári felelősségvállalásra nevelést sem a formális, sem a nem-formális keretek között. Szintén a problémák közé sorolandó a hazai finanszírozás bizonytalansága, kiszámíthatatlansága és alacsony mértéke. Látható, hogy csak a nemzetközi szintén is versenyképes szervezetek képesek globális nevelés témájú projekteket és programokat működtetni, azokat hosszabb-rövidebb ideig fenntartani.

Mindezen nehézségek ellenére az elmúlt hét évben néhány civil szervezet komoly aktivitást mutatott és minőségi projekteket valósított meg mind a szemléletformálás, mind pedig a különböző oktatási/pedagógiai programok kidolgozásában, a legtöbbször nemzetközi együttműködések keretében. A civilek változatlan lelkesedéssel és elszántsággal dolgoznak számottevő állami támogatás hiányában is,

¹ A globális felelősségvállalásra nevelés – Stratégiai vitaanyag és ajánlások, HAND Szövetség, Globális Nevelés Munkacsoport, 2008.

bár még mindig erőteljesen függenek motivált munkatársaiktól és/vagy önkénteseiktől.

Jelenleg a globális nevelés megjelenése a közoktatásban elsősorban az ott tanító pedagógusok személyes elkötelezettségének függvénye. Nem az iskola tartja fontosnak a globális nevelés szemléletének érvényesítését, hanem a különböző motivációkkal és irányultsággal rendelkező pedagógusok, akik aztán megtalálják a módját annak, hogy szakmailag képezzék magukat.

A globális nevelés hazai helyzetének javítása érdekében megfogalmazott javaslataink között kiemelt helyen szerepel a szektorok közötti párbeszéd kialakítása a globális nevelés terén eddig komoly eredményeket elért szervezetek és szakemberek, a döntéshozók, a vizsgakövetelmények kidolgozói, a tananyagfejlesztők, az iskolai tankönyvek szerzői és a pedagógusképző és felnőttképzéssel foglalkozó intézmények képviselői között.

Magyarországnak európai uniós tagállamként megkerülhetetlen kötelessége, hogy fiataljai képesek legyenek megérteni korunk globális kihívásait, és adott esetben reagálni azokra. A globális összefüggések megértése abban is segíti a jövő nemzedékeit, hogy helyi és nemzeti kérdésekben egyaránt felelős döntéseket hozzanak.

Kulcsfogalmak: aktív állampolgárság, békére nevelés, demokratikus alapjogok, demokratikus értékek, emberi jogok, fejlesztési nevelés, felelősségvállalás, fenntartható fejlődés, globalizáció, globális kihívások, holisztikus szemlélet, interkulturális nevelés, készségfejlesztés, kölcsönös függés, méltányos kereskedelem, multikulturális társadalom, nemzetközi fejlesztés, nemzetközi megállapodások, nemzetközi segélyezés, önkéntesség, rendszerszintű gondolkodás, részvételi demokrácia, szolidaritás, szubszidiaritás elve, tapasztalati tanulás, társadalmi érzékenység, tudatos vásárlói attitűd.

Bevezetés

Magyarországon szokás sötétebben látni a dolgokat, mint amilyenek azok valójában. Amikor körbekérdezünk a globális nevelés témájáról, az első reakciók általában értetlenséget, távolságtartást jeleznek: „Miért kellene nekünk távoli országok gondjaival bajlódni, amikor van itt is baj elég? Miért Kambodzsában fejlesztünk falvakat, amikor itthon sincs megfelelő csatorna, meg ivóvíz, nem beszélve az elszegényedésről, a munkanélküliségről? Miért nyomasztjuk a gyerekeinket a brazil gyerekek nyomorúságos helyzetével, amikor úgysem tudnak változtatni rajta? Nekünk nem voltak gyarmataink, a mi lelkiismeretünk nem írja elő, hogy messzi országok gondjaival foglalkozzunk. ”, stb. Mások viszont úgy gondolják, hogy mára már senki sem vonhatja ki magát a globalizáció következményei alól, éljen belső Somogy-megyében, Kína sokmillió fővárosában vagy egy eldugott dél-amerikai hegyi faluban. A tömegkommunikáció tudósít a bajba jutott chilei bányászokról a föld alól, a földrengés sújtotta területekről, a nemzetközi sportversenyekről, háborúkról, éhínségekről, tudományos eredményekről. A klímaváltozás ráirányítja a figyelmet az ember természethez való viszonyára, a bio-piacon arról kell döntenünk, hogy fizetünk-e többszörös árat egy termékért, ami talán nem károsítja a szervezetünket. Nincs olyan nap, olyan óra, amikor ne lenne hatással ránk valami, ami nem szorosan csak a mikro-közösségünkön belül értelmezhető. Ma egyre kiszolgáltatottabbá válik az, aki nem érti a körülötte zajló eseményeket, történeteket, folyamatokat, legyen szó deviza alapú hitelről, nyugdíjbiztosításról, nyelvtanulásról vagy a megfelelő étrendről.

Nem elhanyagolható szempont az sem, hogy 2011. Az Önkéntesség Európai Éve, valamint az első félév egyben Magyarország EU-elnöksége is, ami komoly lehetőség és kötelezettség az érintett politikai és szakmai csoportok számára. Érdemes lenne élni mindezekkel a lehetőségekkel.

Mit nevezünk globális nevelésnek?

Az elmúlt közel egy évtizedben a globális nevelés fogalmával sokfajta megközelítésben találkozhattunk, hiszen egyre több szakember, szervezet, szakmai testület, kormányzat, nemzetközi szervezet foglalkozik a témával annak érdekében, hogy a felnövekvő generációk képesek legyenek megbirkózni a rájuk váró feladatokkal, felkészültek legyenek az előttük álló – a globalizációval összefüggő - kihívások kezelésére, megoldására.

A fogalomrendszer angolszász alapokon nyugszik, mivel a mögötte meghúzódó eszmerendszer maga is az angolszász demokrácia-felfogásra épül. Az elérhető dokumentumok is döntően angol nyelvűek, amelyek részben Észak-Amerikában, nagyobb részük az EU-ban és ezen belül Nagy-Britanniában és Finnországban, valamint Ausztráliában és Új-Zélandon készült. Ha csupán az áttanulmányozott dokumentumok címét nézzük, már feltűnik a fogalmi sokszínűség: *Global Education* (Globális nevelés), *Educating for Global Citizenship in a Changing World* (Globális állampolgárságra nevelés a változó világban), *Education for Global Citizenship* vagy *for Global Responsibility* (Globális állampolgárságra vagy globális felelősségvállalásra nevelés), *Education for Sustainable Development and Global Citizenship* (Fenntartható fejlődésre és globális állampolgárságra nevelés), *Developing the Global Dimension in the School Curriculum* (A globális dimenzió megjelenítése az iskolai tantervekben), vagy *Development Education* (A nemzetközi fejlesztési képzés).

Ahány definíciót megnézünk, annyi különböző megközelítés, különböző fókusz. Álljon itt két példa:

„**A globális nevelés** a globalizáció által létrehozott és felismert – társadalmi, gazdasági, technológiai, politikai, demográfiai és környezeti – egyenlőtlenségek, globális folyamatok megismerését szolgálja. Ezt egy dinamikus, aktív tanulási folyamat, szemléletformálás keretében éri el, mely az állandóan változó globális társadalom, ezzel kapcsolatban az én és tágabb környezete viszonyára fókuszál. Globális folyamatokban értékeli az egyén

helyét, szerepét, esetleges felelősségét és feladatait. A megismerés útján nyitott gondolkodásra, kritikus szemléletre, globális szolidaritásra, felelősségvállalásra és tudatos cselekvésre sarkall. A globális nevelés célja az ismeretek átadása, a képességek és attitűdök fejlesztése annak érdekében, hogy az egyén érzékenyebbé váljon, társadalmi részvétele növekedjen, valamint a jövő generációk iránti felelőssége kialakuljon.”²

Egy másik definíció szerint:

„**A globális nevelés** egy oktatási szemlélet, amelyet az a tény hívott életre, hogy a mai ember egy egyre erőteljesebben globalizálódó világban él és cselekszik. Központi témái közé tartozik a méltányos kereskedelem, a fenntarthatóság és a szegénység. A megközelítés a társadalmi-politikai összefüggésekre összpontosít, ráirányítva a figyelmet a strukturális hasonlóságokra, egyenlőtlenségekre és igazságtalanságokra. A globális nevelés egy globális szemléletet alakít ki, lehetővé téve, hogy a tanulók az életkörülményeiket és a problémákat holisztikusan, a nagyvilág kontextusában közelíthessék meg. A diákokat felelősségvállalásra ösztönzi, és arra, hogy foglalkozzanak a saját identitásuk és életmódjuk kérdéseivel.”³

A széles körű nemzetközi folyamat elindítója többek között az ENSZ **Millenniumi Fejlesztési Célok** című dokumentuma⁴ volt. Ezek a célok a következők:

1. A szélsőséges szegénység és éhínség felszámolása.
2. A mindenkire kiterjedő alapfokú oktatás biztosítása.
3. A nemek közti egyenlőség és a nők felemelkedésének előmozdítása.
4. A gyermekhalandóság csökkentése.
5. Az anyai egészségügy javítása.
6. A HIV/AIDS, a malária és más betegségek elleni küzdelem.
7. A környezeti fenntarthatóság biztosítása.
8. Globális partnerség kialakítása a fejlesztés érdekében.

² HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoport 2007.

³ <http://hu.gerc-net.info/start.asp?ID=239542&b=4909>

⁴ Az ENSZ 2000-es Közgyűlésén fogadták el, 2015-ös megvalósítási határidővel.

Számos, többségében a Magyar Köztársaság kormánya által is ratifikált nemzetközi egyezmény írja elő a globális nevelés és rokonterületeinek iskolai és azon kívüli megjelenítését az egész életen át tartó tanulás szerves részeként, a szemléletformálást, valamint a döntéshozók és a civilek közti folyamatos párbeszéd elősegítését.⁵

... „(az Európai Parlament) elismeri, hogy a globalizáció mélyrehatóan megváltoztatta az európai társadalmakat, és ajánlja, hogy a globalizációra, illetve fejlesztésre vonatkozó oktatást tegyék valamennyi oktatás részévé, ezzel lehetővé téve, hogy a polgárok foglalkozzanak a változó világ veszélyeivel és lehetőségeivel.”⁶

A DEEEP⁷ 2010-es Development Education Watch című tanulmányában⁸ a következő tipológiát adja: a jelenlegi gyakorlat szerint a fejlesztési képzés (DE) fogalomnak négy értelmezése van, amelyből egyet az érintettek nagyobbik része nem fogad el, és ez a nemzetközi segélyezés PR-ja. A másik három megközelítés bár nagyon különböző, mégis elfogadott: (1) nemzetközi fejlesztéssel kapcsolatos *figyelemfelkeltés* (*awareness raising*), (2) *globális nevelés*, aminek célja a célcsoport magatartásának megváltoztatása és cselekvésre ösztönzése a globális igazságosság és fenntarthatóság érdekében, (3) *társas és életviteli kompetenciák fejlesztése*, melynek során a tanulási folyamat és azon kompetenciák fejlesztése kerül a középpontba, amelyekre mindenkinek szüksége van komplex és változó világunkban.

A nemzetközi dokumentumokat áttanulmányozva - például az Európai Unió tagországaiban - látható, hogy az **értelmezési mező** széles. A globális nevelés magába foglalja a következő területeket: nemzetközi fejlesztési nevelés, nevelés a fenntartható fejlődésért, a globális szolidaritásért, békére nevelés, emberi jogi képzés,

⁵ Részletesebben lásd a Függelékben.

⁶ Az Európai Parlament állásfoglalására irányuló indítvány a kulcskompetenciákról a változó világban: az Oktatás és képzés 2010 munkaprogram megvalósítása (2010/2013(INI)) 12. cikk

⁷ Development Education Exchange in Europe Project, www.deeep.org

⁸ http://www.deeep.org/fileadmin/user_upload/downloads/MSH_group/DE_Watch.pdf

interkulturális képzés, konfliktuskezelés és megelőzés, mindazon területek, amelyek összessége adja az állampolgári nevelés globális dimenzióját.

Ami a globális nevelés **megvalósulásának színtereit** illeti, helye van a formális oktatási rendszerben, a nem-formális és az informális keretek között egyaránt. Tehát, megjelenhet szaktárgyi tanóraba ágyazva, egy iskolai projekthét keretében, a tanárképzésben és továbbképzésben, de ugyanígy jelen van a civil szervezetek által szervezett képzéseken, amelyek célcsoportja éppúgy lehet a 16-25 éves korosztály, mint a szépkorúak.

A legtöbb országban politikai és szakmai konszenzus övezi a globális nevelés ügyét, nem kérdőjeleződik meg a téma és a hozzá kapcsolódó módszertan, valamint a mindkettő alapját képező szemlélet. Ezen országokban az oktatásirányításra jellemző módon adottak a keretek, és lenyűgöző minőségben és mennyiségben állnak rendelkezésre elsősorban módszertani javaslatok, modulok, projektötletek, mint pl. Kanadában, Új-Zélandon, Finnországban, vagy Nagy-Britanniában. Emellett mindenütt megfigyelhető a szektorok közti intenzív együttműködés, ide értve az üzleti szektort is, amire már Magyarországon is történtek kísérletek, a helyzet azonban korántsem kielégítő.

A fentiekből következik, hogy a globális nevelés **módszertanának** is tükröznie kell a sokszínűséget, a tanulóközpontúságot, az interaktivitást, valamint az alapvető nyitottságot pedagógus és diák részéről egyaránt. A leggyakrabban alkalmazott módszerek: a probléma alapú tanulás valamint a projekt módszer, mindkét esetben a kooperatív tanulás alapelveire és módszertanára támaszkodva.⁹

A globális nevelés módszertani alapjainak tisztázásához a Maastrichti Globális Nevelés Nyilatkozathoz érdemes visszanyúlnunk, amely szerint: „A globális nevelés a világ valós tényeire való nyitottságot oktatja. A globális nevelés módszertanának tehát kapcsolatban kell állnia a világ valós tényeivel. Ez azt jelenti, hogy a módszertan elsősorban a tanulócsoporthoz

⁹

Bővebben lásd: <http://hu.gerc-net.info/start.asp?ID=239555&b=4913>

valóságára, helyzetére és igényeire épül, aztán a tanulócsoportot körülvevő helyi közösség valóságára, végül a globális társadaloméra, mely hatással van a helyi közösség valóságára, valamint a közöttük lévő kapcsolódásokra. Ezért mindenekelőtt világossá kell tenni a használt fogalmakat, majd széles körből vett forrásokból meríteni, alkalmazkodva a különböző tanulócsoportok jellegzetességeihez (pl.: nyelvtudás, kulturális háttér, fizikai képességek) és tanulási stílusokhoz.

Ugyanakkor a tanulási folyamatnak tartalmilag is kötődnie kell az emberek életéhez, valós helyzetéhez és tapasztalataihoz, hogy így hívhassuk fel a tanulók figyelmét az igazságtalanságokra és egyenlőtlenségekre. Fontos a jog ismerete, az egyenlőtlenségek felismerése és az emberi jogok tiszteletben tartása a mindennapi életben, az értékeinket meghatározó közösségek kontextusában.”¹⁰

A fenti célkitűzéseket természetesen akkor lehet hatékonyan megvalósítani, ha a formális vagy nem-formális oktatási rendszerekben rendelkezésre állnak azok a **források, módszerek és tudás**, amelyek segítségével ezen tartalmak hatékonyan feldolgozhatóak. Mivel itt elsősorban kompetenciafejlesztésről van szó, fontos látnunk ennek részelemeit, vagyis azt, hogy a tudás, a készség, az attitűd és a hozzájuk kapcsolódó értékek egyaránt fontosak. Ehhez megfelelő tanulási körülményekre, felkészült pedagógusokra, jól alkalmazható, modern tananyagra és világos követelményrendszerre van szükség. Számos európai uniós és brit nemzetközösségbeli országban kiváló háttéranyagok, tudásközpontok állnak a pedagógusok rendelkezésére, akik kellő nyitottsággal és felkészültséggel viszonyulnak a témához, amit az is támogat, hogy a globális nevelés kérdéskörébe tartozó témák részét képezik a nemzeti alaptantervek főbb fókuszainak. Új-Zélandon például a fenntarthatóság, és a globális problémák kérdésköre beágyazódik a munkaerő-piaci felkészítésbe, tehát pl. a helyi önkéntes projektek részét képezik a kezdeményezőkéesség fejlesztését célzó iskolai foglalkozásoknak.¹¹

¹⁰ Lásd fent.

¹¹*The New Zealand Curriculum for English-medium teaching and learning in years 1–13*, (2007) Ministry of Education

<http://www.nzcurriculum.tki.org.nz/content/download/1108/11989/file/The-New-Zealand-Curriculum.pdf>

A kulcskompetenciák, a munkaerőpiac és a globális nevelés kapcsolata

Nemzetközi szinten azt látjuk, hogy ott működik sikeresen a globális nevelés, ahol az oktatás irányítói felismerték az adott ország, kultúra, gazdaság nemzetközi beágyazottságát, kölcsönös függését, valamint tisztában vannak azzal, hogy munkaerő-piaci és szociális szempontból is elengedhetetlen, hogy tájékozott, felelős döntések meghozatalára képes, a változásokat értelmezni tudó és azokhoz alkalmazkodó polgárok kerüljenek ki az oktatási rendszerből.

Az Európai Unió szakmai testületei és más nemzetközi szakmai csoportok egyetértenek abban, hogy közös, mondhatni globális érdek az életviteli és munkavállalói kompetenciák hatékony fejlesztése a formális és nem-formális oktatásban, hiszen az alacsony iskolázottság, a fejletlen kulcskompetenciák nagymértékben hozzájárulnak a hosszú távú munkanélküliség kialakulásához:

... „a minőségi oktatás és képzés elengedhetetlen a személyes önmegvalósításhoz, az egyenlőséghez, valamint a társadalmi kirekesztés és a szegénység elleni küzdelemhez, az aktív polgársághoz és a társadalmi kohézióhoz.”¹²

A DeSeCo (*Definition and Selection of Key Competencies*) projekt szerint a kompetencia:

... „több mint merőben az ismeretek és a készségek. Magában foglalja a komplex kihívásoknak való megfelelést oly módon, hogy az egyén pszicho-szociális forrásait (ezek között a készségeket és az attitűdöket) mozgósítja egy adott kontextusnak megfelelően.”¹³

¹² Az Európai Parlament állásfoglalására irányuló indítvány a kulcskompetenciákról a változó világban: az Oktatás és képzés 2010. munkaprogram megvalósítása ([2010/2013\(INI\)](#)) A. Alapfeltevés

¹³ The Definition and Selection of Key Competencies. Executive Summary. OECD, 2005. 4.o.

A DeSeCo dokumentum három területre bontva az alábbi kulcskompetenciákat jelölte ki:

1. Interaktív eszközhasználat:

- A) interaktív nyelv-, szimbólum- és szöveghasználat (ebbe pl. a matematikai készségek is beleértendők);
- B) az ismeretek és információk interaktív használata;
- C) a technika interaktív használata.

2. Szociálisan heterogén csoportokban való interakció:

- A) másokkal való pozitív viszony
- B) együttműködés, csoportmunka
- C) konfliktus-kezelés és megoldás.

3. Autonóm cselekvés:

- A) a „nagyobb összefüggésben” cselekvés (vagyis hogy az egyén érti és figyelembe veszi cselekedeteinek és döntéseinek szélesebb kontextusát is);
- B) (jövőbeni) tervek és személyes projektek kialakítása és véghezvitele;
- C) a jogok, érdekek, korlátok és szükségletek védelme és megtartása.

Ugyanezen dokumentum szerint a kompetenciák ismeretek, készségek, attitűdök és értékek összessége. (Ebben az írásban is ezt az értelmezést vettük át.) Ebből a meghatározásból különösen az utolsó, az értékek kérdése lehet érdekes, hiszen ez a terület számos kompetencia-meghatározásból kimarad. A DeSeCo dokumentuma szerint a kulcskompetenciák kiválasztása bizonyos közös értékek mentén határozható csak meg, ezek pedig az OECD országok esetében a **demokratikus értékek és a fenntartható fejlődés**.¹⁴

A fenti kompetenciák kiválasztásának szempontjai alátámasztják, hogy a globális nevelés nem egy különálló tantárgy vagy tudományterület, hanem egy a tanítási-tanulási folyamatot átható szemlélet, ami az alapvető demokratikus értékekre épül és a világ fenntarthatóságát célozza.

¹⁴ Átvéve Vajnai Viktória: Komplex kompetencia fejlesztés – nemzetközi tapasztalatok c. kéziratából a szerző engedélyével.

Mi a helyzet ma Magyarországon?

Az elmúlt hét évben Magyarországon a globális nevelés tekintetében sok erőfeszítés történt, amelyeknek látható, mérhető eredményei vannak. Szembetűnő azonban a szektorok közti tartós és érdemi együttműködés alacsony szintje, a fenntartható, kiszámítható finanszírozású projektek kis száma, a sikeres programok és projektek közti kommunikáció és információcsere hiánya. Miközben komoly előrelépések történtek a fenntartható fejlődés és a környezeti tudatosság fejlesztése terén (lásd például az öko-iskola és az erdei iskola mozgalmat, vagy a környezeti nevelők által kidolgozott jelentéseket, stratégiai dokumentumokat és tananyagokat), a demokráciára nevelés és az aktív állampolgárság kompetenciáinak fejlesztése terén kevés változásról tudunk beszámolni.

Kormányzati szinten megállapíthatjuk, hogy a Külügyminisztérium (KÜM) a nemzetközi fejlesztés (NEFE) témakörébe sorolta a globális nevelést, de a pályázatai értelemszerűen a nemzetközi fejlesztésben való aktív szerepvállalást támogatták és csak nagyon kis mértékben a szemléletformálást. Kivételt képez a HAND Szövetség által 2008-ban elnyert, már korábban említett pályázat, amely először teremtett lehetőséget egy átfogó tanulmány, valamint szakmai állásfoglalás és ajánlások megszerkesztésére, egy későbbi globális nevelési nemzeti stratégia megalkotásához.

A globális neveléshez kapcsolható eddig megvalósult több tucat projekt elsősorban az **Európai Unió intézményeinek támogatásával** valósult meg, és/vagy olyan szervezeteken, programokon keresztül, mint például a Trialog¹⁵, a DEEEP, a North-South Center¹⁶, a Concorde¹⁷, az RPP¹⁸, a Presidency Fund¹⁹, stb. A pályázati

¹⁵ TRIALOG: egy 2000 márciusában létrehozott program, amelynek célja, hogy az új tagállamok és az európai uniós csatlakozásra váró országok nemzetközi fejlesztéssel foglalkozó civil szervezeteinek integrációját segítse a Concorde-ba és más európai hálózatokba. www.trialog.or.at

¹⁶ North-South Centre: European Centre for Global Interdependence and Solidarity, www.coe.int/t/dg4/nscentre/default_en.asp

programok többsége mögött olyan európai lobb- és érdekképviselői szervezetek állnak, amelyek kiterjedt tagsággal, kapcsolatrendszerrel és komoly anyagi biztonsággal rendelkeznek.

Hazai forrás a KÜM és a Nemzeti Civil Alapprogram (NCA)²⁰ néhány pályázatán, valamint nagyon csekély vállalati támogatáson kívül eddig jellemzően nem volt. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv pályázatainak közül a Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) és a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) pályázatainak között megjelenik néhány támogatott részterület, előbbinél a környezetvédelem, utóbbinál az interkulturális párbeszéd vagy a migráns tanulók integrációja, lásd például a Bábel projekt esetében.

Bár a jelenlegi kutatás során nem sikerült pontos adatot kapni arról, hogy Magyarország, 2004-es európai uniós csatlakozása óta mekkora összeget fordított globális nevelésre, azt kijelenthetjük, hogy hosszabb távon fenntartható (3 évnél hosszabb futamidejű) projekt nem kapott támogatást. (Lásd a Függelékben az elmúlt hét év főbb projektjeinek összefoglaló táblázatát.) A támogatott projektek nagy része rövid futamidejű, egyszeri „beavatkozást”, például: tréninget, képzést, kiadvány-, és folyóirat szerkesztést, kiállítást, fesztivált, konferenciát, külföldi tanulmányutat, nemzeti stratégia-tervezést, stb. tett lehetővé. A paletta tehát rendkívül színes, a projektek az esetek többségében magas színvonalúak, és ami szembetűnő az interjúk alapján, az a maroknyi lelkes csapat, akik elkötelezetten, határtalan lelkesedéssel és kitartással képviselik az ügyet hosszú évek óta.

¹⁷ Condord: A nemzetközi segélyezésben és fejlesztésben résztvevő közel 2000 európai civil szervezet és hálózatot tömörítő szövetség. A HAND Szövetség 2004 óta tagja a CONCORD-nak. www.concordeurope.org

¹⁸ Regional Partnerships Program: www.regionalpartnerships.gov.au

¹⁹ Presidency Fund: az EU tagországok fejlesztéspolitikájában működő civil szervezetek támogatására létrejött szervezet az ír és a Holland kormány támogatásával, www.presidencyfund.org

²⁰ Ezek is főként a szervezetek működési költségeit fedezték, és nem a szakmai munkát.

Szintén a már fentebb idézett DEEEP Development Education Watch 2010. című tanulmányában találhatunk összehasonlító adatokat az Európai Unió tagországaira és Norvégiára vonatkozóan. Ebből a forrásból kiderül, hogy a gazdasági megszorító intézkedések kapcsán leállították a KÜM NEFE programjának a támogatását, így a globális nevelésre irányuló kezdeményezéseket is. Magyarország a külügyi tárca támogatásai tekintetében az európai mezőny alsó harmadba tartozik Bulgáriával, Ciprussal, Lettországgal és Montenegróval, míg a civil szervezetek aktivitását illetően a felső harmadba sorolták, egy szinten Belgiummal, Franciaországgal, Lengyelországgal és más olyan országokkal, ahol viszont a kormányzati támogatás is számottevő.

Ami az **oktatásirányítást** illeti, a fenti tanulmányból az is kiderül, hogy a formális iskolarendszernek semmilyen módon nem része a globális nevelés, miközben a jelenleg (még) érvényben lévő Nemzeti alaptanterv (NAT) nyíltan elkötelezett a globális nevelés alapértékei mellett, bár pontosan nem hivatkozik a nemzetközi dokumentumok egyikére sem :

„A dokumentum (szerk.: a NAT) figyelmet fordít az emberiség előtt álló közös, globális problémákra. Az egész világot érintő átfogó kérdésekre vonatkozóan az egyén, az állam, a civil szféra, a kisebb és nagyobb közösségek felelősségét, lehetőségeit, feladatait hangsúlyozza a világ globalizálódásában rejlő lehetőségek kihasználásában és a veszélyek csökkentésében, elhárításában.”²¹

„A NAT az iskolai műveltséget – az Európai Unió oktatáspolitikai elveinek megfelelően – ún. kulcskompetenciák köré rendezi. Az *anyanyelvi kommunikáció* jelenti a szociális kompetenciák nélkülözhetetlen alapját. E kompetencia jelenti többek közt a meggyőző érvelés, a konfliktuskezelés, a kritikai gondolkodás, az asszertív kommunikáció, a saját magunkkal és másokkal szembeni tisztelet készségeinek, a kritikus és építő jellegű párbeszédre való törekvés alapját. Az *idegen nyelvi kommunikáció* kompetenciájának részét képezi például a közvetítés, a más kultúrák

²¹ II. rész, Az iskolai nevelés-oktatás közös értékei, 7. oldal

megértésének képessége, a kulturális változatosság ismerete, megértése, tiszteletben tartása. A *matematikai* kompetencia része a rendszerszemléletű gondolkodás elsajátítása, a *természettudományos* kompetencia területen pedig hangsúlyosan jelenik meg az ember és a rajta kívüli természeti világ közti kölcsönhatás megértése és ennek szellemében a cselekvő, felelős attitűd kialakítása. A *szociális (társas) és állampolgári kompetencia* tartalmazza a közjó iránt elkötelezett tevékenységhez szükséges ismeretek, gondolkodásmód és készségek elsajátítását, az e tevékenységek végzése iránti igény belsővé tételét, az egészséges életvitel kialakítását, a személyes előítéletek leküzdését, az emberi jogok teljes körű tiszteletét, a közösségi, a helyi, a magyar és az európai identitás kialakulását és tartalommal „megtöltését”, stb.

(...) A kulcskompetenciák rendszere tehát az egyik olyan fogalmi keret, amelyben a NAT megjeleníti a globális szempontokat.”²²

Az iskolák pedagógiai programjában viszont elsősorban az érettségire való felkészítés szerepel, amely folyamatnak még nem szerves része a globális kihívások, jelenségek feldolgozása.

A lehetőség tehát adott, a megvalósítás viszont országos szinten nem történik meg, eltekintve néhány igen színvonalas és jól működő példától, amelyek szinte minden esetben néhány lelkes pedagógus elszántságán és elkötelezettségén múlnak.

A felsőoktatásban és azon belül is a tanárképzésben számos előremutató és innovatív képzési elem megvalósulása ellenére sem kap szerepet a globális nevelés témáinak átfogó oktatása. Természetesen, a globális nevelés bizonyos témakörei beépülnek egyes tanszékek profiljába. Ilyen például a Pécsi Egyetem Természettudományi Kar Földrajzi Intézetének Társadalomföldrajzi és Urbanisztikai Tanszéke, ahol az oktatás és - a Földtudományi Doktoriskolán keresztül - a társadalomtudományi kutatások központi témái közé tartozik a fenntartható fejlődés és a kulturális földrajz. További jó példa az ELTE Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Központjának 2009-ben indított Multikulturális Nevelés Tanári Mesterprogramja is, aminek ismertetőjében az áll, hogy az itt végzett szakemberek nem csak az iskolákban helyezkedhetnek

²² Hórich Balázs - Molnár Zsuzsa: Globális nevelés – állapotfelmérés és lehetőségek. Kutatási zárójelentés. 2008. (kézirat, a HAND Szövetség birtokában)

majd el, hanem tudásukat kamatoztathatják a közigazgatásban, a civil szférában vagy akár az üzleti világban is. Arra is kitér, hogy:

„A multikulturális nevelés tanári mesterprogram olyan ismereteket és készségeket ad át, amelyek segítenek a leendő tanároknak abban, hogy maguk is alakítsák az iskolai kultúrát, és környezetet megreformáló folyamatokat, amelyek csökkentik az esélykülönbségeket, és jobb feltételeket teremtenek valamennyi etnikai, kulturális, nemi és társadalmi csoport tagjai számára az iskolai, majd a társadalmi sikeresség eléréséhez.”²³

Összességében elmondható, hogy ma Magyarországon csak a civil szféra néhány szereplője foglalkozik szisztematikusan a globális nevelés népszerűsítésével és integrálásával a formális és a nem-formális oktatás keretei között. Ők igyekeznek összefogni a széttartó szálakat, biztosítani az információáramlást és az együttműködéseket, nemzetközi forrásokat és kapcsolatokat mozgósítanak, de figyelemre méltó erőfeszítéseik mögött nincs közös stratégia és konszenzus, sem a civil résztvevők, sem a civilek és a többi szektor releváns szereplői között. A civil kezdeményezésre létrejött programok akkor tarthatók fenn, ha a megvalósítók megszerzik hozzájuk a szükséges forrásokat (többnyire külföldről) és képesek hosszabb távon megtartani legelkötelezettebb munkatársaikat és önkénteseiket, illetve képesek gondoskodni a folyamatos utánpótlásról.

Ennek ellenére, ha megnézzük a Függelék 4. részében található Összefoglaló táblázatot, igen színes és izgalmas képet kapunk a globális nevelést érintő tevékenységekről. A Függelék 5. részében pedig ismertetünk néhány sikeres projektet annak érzékeltetésére, hogy milyen sokfajta, de legtöbbször egymáshoz nem kapcsolódó program valósult meg 2007 és 2010 között.

²³ http://www.ppk.elte.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=455:mesterkepzesek-2009-szeptembertl&catid=146:interkulturalis&Itemid=228

És mi a helyzet az iskolákban?

Már korábban említettük, hogy a jelenleg érvényben lévő Nemzeti alaptanterv világosan megfogalmazza azokat a készségeket és tudást, amelyek a globális kérdések megértéséhez, feldolgozásához, és az azokkal való kritikus viszony kialakításához szükségesek. A lehetőség tehát adott. Leginkább az a nyitottság hiányzik, amely előfeltétele annak, hogy a szakórákon megjelenjenek a globális nevelés témái és módszerei. Emellett a legfontosabb kérdések, hogy megfelelő mértékben tájékozottak-e a mai pedagógusok a globális problémákról, tisztában vannak-e azok hátterével, és rendelkeznek-e azokkal a módszertani ismertekkel, amelyekkel a leghatékonyabban támogathatják tanítványaik tanulási folyamatait, számukra sokszor új és ismeretlen területeken. A válasz sajnos az esetek többségében nem, hiszen a tanárképzésben éppen úgy, mint a kimeneti szabályozásban (érettségi és vizsgakövetelmények), nem jelennek meg ezek a szempontok. Gyakorlatilag a tanár döntése, hogy ezeket a tartalmakat és módszereket beviszi-e az órákra, hogy a globális szemlélet átszővi-e a tanítási-tanulási folyamatot vagy sem.

A mai Magyarországon (6 évvel az Európai Unióhoz való csatlakozásunk után) a pedagógusoknak csak egy része érzi feladatának a globális felelősségvállalásra való felkészítést, az aktív állampolgársághoz kapcsolódó készségek és tudás fejlesztését. A Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet kutatásából²⁴ kiderül, hogy az olyan alapértékek, mint a rászorulókkal való szolidaritás vagy a kisebbségi jogok érvényesülése ijesztő módon vesztek jelentőségükből a 9-11. osztályos középiskolások szemében. Ez nem csak az ő hibájuk. A rendszer nem garantálja, hogy az iskola a demokratikus alapértékek mentén készíti fel a diákságot arra, hogy később aktív állampolgárként vegyen részt a közügyek intézésében és kontrolljában. Tudjuk, hogy a magyar iskola nem igazán demokratikus intézmény, ezért az ott dolgozóknak és tanulóknak kevés alkalmuk van közvetlen tapasztalatot szerezni a

²⁴ Ifjúság 2008 Gyorsjelentés, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, 2009 (szerk. Szabó Andrea – Bauer Béla)

demokratikus érdekérvényesítésről, a közösségi szerepekről, döntéshozatalról, felelősségvállalásról, stb.

Történtek kísérletek például a politika szintjén ennek megváltoztatására. Pokorni Zoltán, a Parlament Oktatási, tudományos és kutatási bizottságának elnöke 2010 júniusában kezdeményezte a kéthetes szociális-karitatív munka bevezetését a középiskolákba, azon az alapon, hogy a gyerekek tanuljanak meg adni és másokért felelősséget vállalni. A kezdeményezés jó, de bejelentését nem előzte meg sem szakmai, sem társadalmi párbeszéd, a döntéshozó nem vonta be azokat, akik ezen a téren már sok tapasztalattal rendelkeznek. A budapesti XII. kerületben – ahol Pokorni Zoltán a polgármester – a mások problémáinak felismerését elősegítő diákprogram már 2009-ben bevezetésre került, de a szakmai megalapozottság nem tűnik biztosítottnak, mivel a gyermekvédelmi felelős kapja meg azt a feladatot, hogy tizenegyedikes gyerekeket kéthetes karitatív szociális munkába vonjon be.²⁵ Ennél szakmailag jobban előkészített folyamatok elindítása lenne a cél, amelyek kezdetén a különböző szektorok képviselői szakmai egyeztetést folytatnának pártállástól függetlenül.

E tanulmányhoz készült néhány interjú olyan gyakorló pedagógusokkal, akik eltérő szinten és intenzitással, de beépítették a globális nevelés elemeit, módszertanát, szemléletét az iskolai gyakorlatukba. Álljon itt először néhány jellemző idézet tőlük:

Nekem a globális nevelés azt jelenti, hogy nyitottnak kell lenni a világra.

D. Szabó Zoltán

Én mindig is nyitott voltam a környezetre, és ha ez érdekli az embert, akkor egyértelmű, hogy az órákon is előkerül a téma. *Kökény Erzsébet*

²⁵ <http://www.hegyvidekujsg.eu/archivum/archivum-2010-junius-29/raszorulokon-segitenek>

A globális nevelés számomra azt jelenti, hogy gyakorlatilag minden tantárgyon keresztül olyan problémákra hívjuk fel a diák figyelmét, amiktől összefüggéseiben látja a világot. *Kökényesi Ágnes*

Fel kell ismerni, hogy ez a tudás egy alapvető, az élethez szükséges tudás éppúgy, mint a matematika meg az irodalom, vagy talán még jobban is. *Jagodics Edit*

A globális nevelés többek között azt is jelenti, hogy lehetőséget teremtünk a diákoknak arra, hogy otthon érezzék magukat a világban. Azáltal, hogy megismerik más kultúrák, országok értékeit, képessé válnak arra, hogy bárhol tudjanak élni, és világpolgárrá váljanak. *Harangozó Hajnalka*

Mi azt valljuk, hogy a gyerekeknek igenis kell egy olyan világképpel rendelkeznie, ami más kultúráknak a dolgait is érinti, más szimbolikákat. Az indián csomózástól kezdve a különböző egyházak szimbólumrendszereinek megértése, elsajátítása is része ennek az egésznek.

L. Ritók Nóra

A megkérdezettek állami fenntartású, egyházi vagy alapítványi iskolák pedagógusai és civil szervezetek képviselői. Az interjúk megerősítették azt a feltételezést, miszerint az iskolai globális nevelés projektek mindenütt civil szervezetekkel történő együttműködésekben valósulnak meg, a legtöbb esetben a megvalósító pedagógus maga is aktivista egy civil szervezetben, vagy legalábbis részt vett képzéseikben, akcióikban.

Ezeket a pedagógusokat a nyitottság, a világ dolgai iránti kíváncsiság jellemzi. Hisznek abban, hogy a pedagógus elsődleges feladata az, hogy érdeklődő, motivált, nyitott fiatalokat neveljen, akik képesek eligazodni a világban, felelősséget vállalni önmagukért és a környezetükért. Ennek érdekében előnyben részesítik a projekt-

módszert, a kooperatív és a tapasztalati tanulást. Legtöbbjük személyes motiváció alapján kezdett el a témával foglalkozni, például egy újsághír, egy személyes találkozás vagy úti élmény kapcsán, vagy éppen azért, mert a mélyszegénységben élő gyerekeknek kívánta megmutatni a világ összetettségét.

Szinte minden megkérdezett arról számolt be, hogy a diákok nyitottak, bár természetesen vannak kudarcélményeik is, hiszen a legtöbben 10 éves kor felett vették át a gyerekeket, amikor már sok esetben nehéz megváltoztatni a szemléletmódjukat.

Tanítási módszereikre jellemző az interaktív, probléma-alapú módszerek alkalmazása, tanítanak angolt, biológiát, magyar nyelv és irodalmat, matematikát vagy művészeti tárgyakat. Módszertani és tananyaggal kapcsolatos kérdésekben elsősorban informális kapcsolataikra támaszkodhatnak. Szinte minden esetben saját maguk fejlesztik a taneszközöket, vagy valamelyik civil szervezettel együttműködésben. Kevés az olyan szabadon elérhető magyar nyelvű tananyag, mint amit például Victor András dolgozott ki, és a Környezeti Nevelők Egyesületének honlapján található.²⁶

(Itt kell megemlítenünk az Anthropolis Egyesület gondozásában 2007-ben megjelent *Globalizációs túlélőkönyv középiskolásoknak - globális nevelési oktatási segédanyag* című kiadványt is²⁷, valamint egy korábbi hasonló, gyakorlatorientált kiadványt is, ami a pécsi Zöld-Híd Alapítvány által 2006-ban kiadott *Globális Nevelés – Oktatócsomag fiatalok iskolai és iskolán kívüli neveléséhez*²⁸, amely elsősorban globális nevelés foglalkozásokat tartó facilitátorok gyakorlati segédanyaga, továbbá az Artemisszió Egyesület 2008-as *Mi közd hozzá? Fiatalnak lenni a globalizált világban*²⁹ című, játékos foglalkozásokat tartalmazó kiadványát.)

²⁶ http://www.mkne.hu/modszerkosar_foglterv_globnev.php .

²⁷ Szerk. Barta Géza és Blahó Györgyi

²⁸ Szerk. Berecz Ági

²⁹ Készítették: Koppány Judit, Nagy Gabriella, Papp Kriszta, Szántó Diana, Tarján Edina

Már ezek a kiváló minőségű magyar nyelvű anyagok is nehezen hozzáférhetőek, akárcsak az a féltucatnyi egyéb projekt kézikönyv vagy játékgyűjtemény, amely szintén civil kezdeményezésre készült.) Jelenleg egyetlen olyan szakmai portál sincs, ahol az érdeklődő könnyen fel tudná mérni a szakmai könyvkínálatot, és akár elektronikusan, akár más formában egyszerűen és anyagi áldozat nélkül hozzáférhetne az anyagokhoz, (pedig az intelligens tábla korszakában ez jelentős előrelépés lenne).

Angol nyelven rengeteg anyag érhető el a világhálón, de ezen segédanyagok megfelelő színvonalú magyar nyelvű adaptációja és sokszorosítása meghaladja az általában egyedül, elszigetelten dolgozó pedagógusok kapacitását.

Interjúalanyaink megemlézték azt is, hogy iskolájukban nem feltétlenül általános az általuk képviselt globális perspektíva, de nem gátolják őket az újításban, sőt vannak olyan kollégák, akik érdeklődnek, kérdeznek, esetleg óráikra is beülnek, így együttműködő szakmai kisközösségek jönnek létre.

Ők maguk nemzetközi szakmai körökben is megfordulnak, beszélnek angolul és/vagy németül, ezért el tudnak járni nemzetközi tréningekre, tapasztalatot tudnak cserélni külföldi kollégákkal, stb.

A megkérdezettek szerint sokat segítené a globális nevelés ügyének, ha a globális nevelés témái szerepelnének az érettségi feladatok között, (mert ma az érettségi nem műveltségi területek alapján történik annak ellenére, hogy hosszú évek óta ez lenne az elvárás).

A HAND Szövetség által kezdeményezett és már korábban idézett kutatásból³⁰ tudjuk, hogy a bevonódottságnak több szintje létezik:

³⁰ Hörich Balázs - Molnár Zsuzsa: Globális nevelés – állapotfelmérés és lehetőségek. Kutatási zárójelentés. 2008. (kézirat, a HAND Szövetség birtokában)

A piramis természetesen úgy értelmezendő, hogy a legtöbben azok vannak, akik hallottak már a globális nevelésről, de még nem foglalkoznak vele behatóbban, és ahogy haladunk felfelé, úgy csökken a „résztvevők” vagy bevonódottak száma. Természetesen mi nem gondoljuk, hogy a globális nevelés elsődleges célja az akciókban való részvétel és/vagy mások bevonása lenne. Mi a legfontosabb célnak a személyes nyitottságot és a felelősségérzetet tartjuk, és azt gondoljuk, hogy e cél megvalósításában a pedagógus úgy vehet leghatékonyabban részt, hogy megismerteti a jelenségek sokszínűségét és rámutat a törvényszerűségekre, így nevelve tanulóit kritikus szemléletre és szellemi önállóságra, nagykorúságra.

Szakmai körökben heves vita folyik arról, hogy cél-e a globális nevelést érintő témákban akciók kezdeményezése, népszerűsítése az azokban való aktív részvétel és mások bevonása. Ez a 21. század egyik nagy kérdése, a demokratikus jogainkkal való élni tudás egyik kihívása. A magyar iskolákban erős a távolságtartás minden ilyen jellegű, akár még a teljesen pártpolitika mentes akciótól is (ezt törvény szabályozza), és ezért sajnálatos módon az esetek többségében a fiatalok csak az iskolán kívül, vagy már csak 18 éves koruk után találkoznak ilyen lehetőségekkel, és mivel

tapasztalatlanok és gyakorlatlanok, könnyen manipulálhatóvá válnak. A cél éppen az lenne, hogy megfelelő tudás és felkészültség birtokában képesek legyenek kritikusan viszonyulni azokhoz a mindenkit érintő jelenségekhez, amelyek minden kétséget kizáróan meg fogják határozni az ő és gyerekeik generációjának életét és jövőjét. A fenti kutatás készítői a rendszerszerű gondolkodás megjelenését tartották vízválasztónak, mert addig a fokozatig a legtöbb megkérdezett eljutott, ha másképp nem, a média hatására. Ez azt jelenti, hogy akkor történik minőségi változás a folyamatban, amikor egy pedagógus nem csupán tájékozott, hanem a jelenségek közötti összefüggéseket is látja, és ezeket képes tanítványaival is láttatni.

Ugyanebből a kutatásból az is kiderül, hogy az ún. Magyarországi Ökoiskola Hálózat tagjai, és a környezeti ügyek iránt jobban érdeklődő vagy elkötelezett pedagógusok nyitottabbnak bizonyulnak a globális nevelés kérdéskörei iránt, ami a környezeti ügyekkel való rendszeres foglalkozás hatását jelzi pedagógus, diák, és intézmény vonatkozásában egyaránt.

Interjúalanyaink részben megerősítették a fentieket, de arra is ráirányították a figyelmet, hogy a társadalmi kérdésekre nyitott művészeti nevelés és a hozzá köthető komplex projektek is tág teret adnak a multikulturalitás, a sokszínűség megismeréséhez és értékeléshez, a társadalmi integráció erősítéséhez.

Összegzés

Az interjúk, beszélgetések, és az áttekintett dokumentumok alapján az alábbi következtetéseket vonhatjuk le:

- A globális nevelés helyzete Magyarországon nem változott szignifikánsan a két évvel ezelőtti ún. Stratégiai vitaanyag és alapvetésben leírt állapothoz képest.
- A kormányzati elkötelezettség inkább gyengült, mintsem erősödött volna, Magyarország EU-elnöksége (2011. első félévében) talán némiképpen javítani fog ezen a helyzeten.
- A HAND Szövetség összetartó és koordináló szerepe az elmúlt háromnegyed évben szinte teljes egészében megszűnt belső átszervezés következtében. Ebben őszről változás várható.
- A finanszírozás kérdésében látható, hogy a globális nevelést előmozdító projektek kb. 80%-ban európai uniós vagy más külföldi forrásból, 20%-ban pedig hazai forrásokból valósulnak meg. Hosszú távú, kiszámítható finanszírozásra gyakorlatilag nem lehet számítani, az üzleti szektor részesedése a finanszírozásból jelenleg elenyésző.
- Nincsen szektorok közötti érdemi párbeszéd, sem stratégia, amelynek mentén haladni lehetne.
- A civil szereplők, gyakorlatilag a HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoportjának tagjai, változatlanul a színen vannak, aktívak és részt vesznek a szemléletformálásban, globális neveléssel kapcsolatos projektek megvalósításában, bár kevésbé láthatóak, mint néhány évvel ezelőtt, mivel a kiadványokra és a szemléletformálásra fordítható források erőteljesen csökkentek.

- A közoktatás szintjén központi akarat nem érzékelhető a globális nevelés terén, pedig 2009-ben az Oktatási és Kulturális Minisztérium (OKM) megbízásából az Országos Közoktatási Intézet (OKI), a jelenlegi OFI elődje elkészítette *Az aktív állampolgárságra nevelés nemzeti stratégiáját*³¹, ami sajnálatos módon nem került a szakma nyilvánossága elé, és csak informális kapcsolat volt a HAND Szövetség *A globális felelősségvállalásra nevelés stratégiai alapvetés és vitaanyag*-ot ugyanebben az időszakban készítő munkacsoportjával.
- Több civil kezdeményezés irányult arra, hogy a kormányzat, a szakma és a civil szektor képviselői egy asztalhoz üljenek egyeztetés céljából, de ezek a próbálkozások nem jártak sikerrel.
- Mindeközben sikeres és hasznos próbálkozások, programok és projektek zajlanak a civil szférában és a közoktatásban egyaránt, de a lehetséges szinergiák kihasználására nem kerül sor.
- A globális nevelés szereplőinek egy része jelen van a nemzetközi szervezetekben és programokon, de nincs hová becsatornázni a megszerzett információkat, ismereteket.
- A felsőoktatásban csak szóróványosan és véletlenszerűen lelhető fel a globális nevelés néhány eleme, szinte teljes mértékben hiányoznak az aktív (globális) állampolgársági projektek. A felsőoktatásban tanulók legfeljebb személyes kapcsolataikon vagy civil szervezeteken keresztül vesznek részt nemzetközi ifjúsági és/vagy önkéntes programokban, nincsenek ösztönzők arra, hogy kezdeményezzenek, segítsenek vagy kipróbálják magukat.
- A média hozzáállása az elmúlt két évben sokat javult a társadalmi felelősségvállalás bemutatása és népszerűsítése terén. Számos tudósítás, interjú, riport, elemzés volt olvasható és látható, mégsem mondhatjuk, hogy a globális felelősségvállalás jó példái, történetei érezhetően jelen lennének a tömegtájékoztatásban vagy akár a szakmai sajtóban.

Javaslatok a globális nevelés magyarországi helyzetének javítására

Figyelembe véve a 2009-es stratégiai alapvetést és ajánlásokat:

1. Egy az érintett szektorok képviselőiből álló **hálózat létrehozása**, melynek koordinálását valamelyik a területen aktív civil szervezet vállalhatná fel. A hálózat céljai között szerepeljen az állandó információcsere, szakmai anyagok megosztása, közös projektek, programok, lobbitevékenység koordinálása, egy internetes felület létrehozása és folyamatos frissítése, elektronikus hírlevél rendszeres összeállítása és megosztása, stb.
2. A **kimeneti szabályozás újragondolása** annak érdekében, hogy a globális nevelés témái és a hozzájuk kapcsolódó készségek és kompetenciák bekerüljenek az iskolák pedagógiai programjába és mindennapi gyakorlatába a tanórákon vagy azokon kívül.
3. A **globális nevelést támogató szemlélet** meghonosítása és megerősítése a **tanárképzésben, a tanár-továbbképzési programokban és a felnőttképzésben.**
4. A **kormányzati pályázatok** kiírásakor a globális nevelés szempontjainak és prioritásainak figyelembevétele, összhangban a Magyar Köztársaság nemzetközi vállalásaival.
5. Megfelelő **digitális és papír alapú tananyagok** kidolgozása és elérhetővé tétele, felhasználva a már meglévő külföldi anyagokat.
6. A **mindenkori oktatásirányítás szakmai és lényegi együttműködése** azokkal a szakmai és civil szervezetekkel, amelyek már bizonyítottak a globális, az állampolgári és a fenntartható fejlődésre nevelés terén.
7. További megfelelő **hazai források elérhetővé tétele** a globális nevelés és fejlesztési projektek támogatása és minőségbiztosítása érdekében, akár az üzleti szektor aktív bevonásával is.

Függelék

1. Releváns nemzetközi egyezmények vonatkozó szövegrészei

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata

Az oktatásnak az emberi személyiség teljes kibontakoztatására, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságok tiszteletben tartásának erősítésére kell irányulnia. Elő kell segítenie a megértést, a türelmet és a barátságot valamennyi nemzet, faji vagy vallási csoport között, továbbá az Egyesült Nemzeteknek a béke fenntartása érdekében kifejtett tevékenységét.

Az ENSZ Közgyűlés 26. cikke, San Francisco, 1948. december 10.

www.un.org/education

Ajánlások az emberi jogokhoz és az alapvető szabadságjogokhoz kapcsolódó a nemzetközi megértésre és együttműködésre, valamint a békére nevelés témakörében

A nemzetközi fejlesztési nevelés középpontjában az egyén értelmi és érzelmi fejlődésének biztosítása áll tanuláson, képzésen, tudáson és részvételen keresztül.

Célja a társadalmi felelősségvállalás és szolidaritás erősítése a hátrányos helyzetű csoportokkal, valamint az egyenlőség elveinek tiszteletben tartása a mindennapi gyakorlatban.

UNESCO Közgyűlés, Párizs, 1974. november 19.

www.unesco.org/education

21. napirendi pont, 36. fejezet: Az oktatás, képzés és a szemléletformálás

Az oktatás, beleértve a formális oktatást, a szakképzést és a szemléletformálást, olyan folyamat, amelynek során a személyek és a társadalmak lehetőségeik maximumát érhetik el. Az oktatás szerepe felbecsülhetetlen a fenntartható fejlődés biztosítása és a polgárok azon képességének fejlesztése érdekében, hogy képesek legyenek a környezettel és a fejlesztéssel kapcsolatos folyamatok részeseivé válni.

Az ENSZ Közgyűlése a környezet és a fejlődés témakörében,

Rio de Janeiro, 1992. június 3-14.

www.un.org/esa/sustdev/documents

UNESCO – Deklaráció és integrált akcióterv a békére nevelés, az emberi jogok és a demokrácia területén. Párizs 1995.

Bevezetés: Az oktatásnak fejlesztenie kell a szabadság tiszteletének képességét, valamint azokat a képességeket, amelyek alkalmassá tesznek az ezzel járó kihívásokkal való megküzdésre.

Tehát fel kell készítenie a polgárokat a nehéz és kiszámíthatatlan helyzetek kezelésére, ki kell alakítani az autonómia és az egyéni felelősség készségeit. El kell érnie a civil részvétel és a közösségi cselekvés elismerését egy igazságos és demokratikus társadalmi rend kialakítása érdekében.

UNESCO Közgyűlés, Párizs, 1995. november

www.unesco.org/education

ENSZ Millenniumi Deklaráció, 2000.: Az értékek és elvek című fejezet

Korunk egyik legnagyobb kihívása az, hogy a globalizáció pozitív erővé váljon a világ polgárai számára. Miközben a globalizáció óriási lehetőségeket tartogat, az áldásai és a megkövetelt áldozatok is igen egyenlőtlenül oszlanak el. El kell ismernünk, hogy a fejlődő országok, és a gazdasági átmenet országai komoly kihívásokkal kell, hogy szembenézzenek. Ezért csak széles körű és fenntartható erőfeszítésekkel alapozhatjuk meg közös jövőnket, hogy a globalizáció teljes mértékben befogadó és igazságos folyamattá válhasson az emberiség sokszínűségének figyelembe vételével.

Az ENSZ Közgyűlési Határozata, New York, 2000. szeptember 8.

www.un.org/millenniumgoals

Az ENSZ Fenntarthatóságra Nevelés Évtizede 2005-2014.

A Fenntarthatóságra Nevelés jövőképe egy olyan világ, ahol mindenkinek lehetősége van a tanulásra, és arra, hogy elsajátíthassa azokat az értékeket, viselkedésmintákat és életformákat, amelyek a fenntartható élethez és a pozitív társadalmi változásokhoz szükségesek.

Az ENSZ Fenntartható Fejlődésre Nevelés Évtizede,

Nemzetközi Megvalósítási Terv, 2005. január

www.unesco.org/education

Az Európai Konszenzus a Fejlődésről: A nemzetközi fejlesztési nevelés és a szemléletformálás, 2007.

A nemzetközi fejlesztési nevelés és szemléletformálás célja az, hogy az egész életen át tartó tanulás keretében minden európai polgárnak lehetősége legyen megérteni a globális fejlődés és fejlesztés kihívásait, ezek lokális és személyes következményeit, valamint – mint egy folytonosan változó és kölcsönös függőségeket produkáló világ lakóinak – lehetőségük legyen élni a jogaikkal és kötelességeikkel, és hatást gyakorolni a változásokra egy igazságosabb és fenntartható világ érdekében.

http://ec.europa.eu/development/icenter/repository/PUBLICATION_CONSENSUS_EN-067-00-00.pdf

Az Interkulturális Párbeszéd Európai Éve 2008

2. cikk: Célok

1. Az Interkulturális Párbeszéd Európai Évének átfogó célja az, hogy felhívja az EU polgárainak, elsősorban a fiataloknak a figyelmét az aktív európai állampolgárság (identitás) fontosságára, amelynek fontos eleme a világra való nyitottság, a kulturális különbözőségek elfogadása az Európai Unió alapdokumentumaival összhangban.

2. Az Interkulturális Párbeszéd Európai Évének konkrét célja pedig az, hogy megerősítse az oktatás szerepét a sokszínűség, a más kultúrák megértésének készségei és a társadalmi jó gyakorlatok fejlesztése terén, és hogy hangsúlyozza a média központi szerepét az igazságosság és a kölcsönös megértés előmozdításának érdekében.

Európai Parlament és az Európai Bizottság 1983/2006/EC sz. határozata, 2006. december 18.

<http://ec.europa.eu/culture/portal/events/current/dialogue2008>

Az Európai Bizottság Fehérkönyve az Interkulturális Párbeszédéről, 2008. június

Az interkulturális megközelítés előremutató modellt nyújt a kulturális sokszínűség kezeléséhez. Ennek alapja az egyén méltósága. Ha létezik egyáltalán európai identitás, annak alapjai a következők: közös alapértékek, közös örökség és kulturális sokszínűség, valamint minden ember egyenlő méltósága. Az interkulturális párbeszédnek fontos szerepe van ezen a téren. Elejét veheti az etnikai, vallási, nyelvi, kulturális megosztottságnak, és lehetőséget biztosíthat arra, hogy konstruktívan és demokratikusan kezeljük különböző identitásainkat a közös egyetemes értékek alapján.

<http://www.coe.int/t/dg4/intercultural>³²

2. A HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoportjának tagjai³³

- Afrikáért Alapítvány
- Anthropolis Egyesület
- Artemisszió Alapítvány
- BOCS Alapítvány
- Demokratikus Jogok Fejlesztéséért Alapítvány (DemNet)
- Demokratikus Ifjúságért Alapítvány (DIA)
- Magyar Ökumenikus Segélyszervezet (MÖSZ)
- Magyar Önkéntesküldő Alapítvány
- Ökotárs Alapítvány
- UNICEF Magyar Bizottság
- Védegylet
- Zöld Fiatalok Egyesülete (ZÖFI)
- Zöld-Híd Alapítvány
- és független szakértők

³³

http://www.hand.org.hu/munkacsoportok.shtml?AA_SL_Session=75f64464943228fbd25738474ae41d39&x=39094

3. Ajánlások

A Globális felelősségvállalásra nevelés nemzeti stratégiájának kialakításához, a szektorok közötti együttműködés elindításához³⁴

2009. február

A kutatás következtetéseiből kiindulva a HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoportja az alábbi ajánlásokat, változtatási szükségességeket fogalmazza meg szakértők és döntéshozók számára a globális felelősségvállalásra nevelés közoktatásba való integrációjának megvalósításához:

1. A Globális felelősségvállalásra nevelés nemzeti stratégiájának kidolgozása a szektorok közti nyílt és hatékony párbeszéd megvalósításával.
2. Ennek érdekében egy szektorok közötti munkacsoport létrehozása.
3. Hazai és nemzetközi szakmai és civil szervezetek bevonása a munkába.
4. A globális témák beemelése a kimeneti vizsgafeladatokba (vizsgák, kétszintű érettségi feladatok).
5. A globális témák tanórán kívüli tevékenységekben való megjelenésének ösztönzése.
6. Megfelelő felkészültségű szakemberek képzése itthon és külföldön. Szakmai tanulmányutak ösztönzése, támogatása.
7. Jól integrálható, könnyen kezelhető és hozzáférhető modern papír alapú és digitális tananyagok kidolgozása, modern adatbázisok, információbankok felépítése, működtetése.
8. Rendszeres kutatások végzése és publikációk megjelentetése a globális felelősségvállalásra nevelés, a demokráciára nevelés és a kapcsolódó

³⁴ A HAND Szövetség megrendelésére 2008-ban végzett kutatás és stratégiai alapvetés dokumentumai alapján, amit aztán 2009 februárjában egy szakmai kerekasztal során vitattak meg az érintettekkel.
http://www.hand.org.hu/?AA_SL_Session=c7334be86a985c85fed02ffe50ea9ab6&x=45236

területeken folyó munkák bemutatása és megvitatása érdekében az érintettek legszélesebb körének bevonásával.

9. Átlátható elismerési rendszer kidolgozása a területen kimagasló eredményeket felmutató szakemberek, pedagógusok, intézményvezetők, civil és kormányzati szervezetek számára.
10. Rendszeres szakmai fórumok szervezése a globális felelősségvállalásra nevelés, a demokráciára nevelés és a kapcsolódó területeken folyó munkák bemutatása és megvitatása érdekében az érintettek széles körének bevonásával.
11. Az éves ODA ráfordítás (hivatalos fejlesztési támogatási) összegének 3%-át az előírásoknak megfelelően globális felelősségvállalásra nevelési és szemléletformálási projektek támogatására fordítása.
12. Nyitott, demokratikus pályázati és támogatási rendszerek kidolgozása a globális felelősségvállalásra nevelés, a demokráciára nevelés és a kapcsolódó területeken folyó tevékenységek/projektek támogatására kormányzati, szakmai, civil és üzleti támogatók, partnerek bevonásával.
13. Hatékony együttműködés a sajtó munkatársaival.

A Globális Nevelés Munkacsoport által összeállított ajánlások megvalósulásának alapfeltételei a következők:

Egyetértés a közoktatás irányítói és szereplői között abban, hogy:

1. Magyarország az Európai Unió tagállamaként egyénileg is felelős a világban kialakult egyenlőtlenségekért és köteles a nemzetközi egyezmények keretében a világszegénység csökkentése és a Millenniumi Fejlesztési Célok népszerűsítése érdekében konkrét, határozott lépéseket tenni;

2. a globális tartalmak, és azok módszertana a közoktatás integráns részévé kell, hogy váljon az óvodától a felsőoktatásig, de leghangsúlyosabban az alap és a középfokú oktatásban;
3. a globális nevelés elsődleges célja a jól informált, céltudatos és aktív globális állampolgárok képzése és fejlesztése;
4. a globális felelősségvállalásra nevelés kapcsolódik a demokráciára neveléshez, a fenntartható fejlődés, a környezeti nevelés, az emberi jogi nevelés, a békére nevelés és a fejlesztési nevelés tárgyköreihez;
5. a demokráciára nevelés és a globális nevelés módszertana erőteljesen eltér a jelenleg elterjedt hagyományos iskolai módszertantól, és előnyben részesíti a tapasztalati tanulást, a kooperatív és a projektmódszert, a közösségi tanulást és általában az interaktív, személyiségközpontú módszereket.
6. a globális nevelés alapértékei a következők:
 - nyitottság,
 - empátia,
 - holisztikus szemlélet,
 - globális perspektívák figyelembe vétele,
 - elkötelezettség a társadalmi igazságosság iránt,
 - békés és hatékony konfliktuskezelés,
 - gyermek és fiatal központúság,
 - kultúrák és generációk közti párbeszéd,
 - a különbözőségek figyelembevétele,
 - a mérlegelés képessége,
 - a környezeti és társadalmi fenntarthatóság figyelembe vétele;
7. a globális tartalmaknak meg kell jelenniük mind a tanárképzés, mind az iskolai (közoktatási és felnőttoktatási) gyakorlat területén az elvárások szintjén;

8. a globális tartalmaknak és a globális felelősségvállalásra nevelés módszertanának meg kell jelenniük a tanárképzés és a tanár-továbbképzés minden szintjén;
9. a megfelelő tananyagoknak, taneszközöknek, pedagógiai programoknak a megvalósítók számára rendelkezésre kell állniuk;
10. a pedagógusoknak megfelelő tájékozottsággal kell rendelkezniük a globális jelenségek megértése és a tanítási-tanulási folyamatokba illesztése terén;
11. a globális tartalmaknak meg kell jelenniük a tantervi, kereshettantervi és a tanórán kívüli szinteken is;
12. a globális tartalmak gyakorlatilag minden műveltségterületen megjelenhetnek;
13. ahhoz, hogy adott oktatási intézményben az ismeretek, készségek, attitűdök és értékek szintjén is hangsúlyos legyen a globális nevelés, illeszkednie kell egy komplex állampolgári vagy demokráciára nevelési programhoz;
14. a globális nevelés akkor lehet hatékony, ha egyszerre reflektál a világban zajló és a helyi/lokális jelenségekre, folyamatokra.

4. A globális nevelés magyarországi alakulása 2003 és 2010 között³⁵

Esemény	Mikor?	Ki szervezte?	Hol történt?
A HAND Szövetség hivatalos alakuló ülése	2003. november	CIDA/ODA CE	Budapest
Tranzit 2005 Fesztivál A globális szolidaritás napjai	2005. április	Hand Szövetség	Budapest, Millenáris
Anthropolis – kulturális antropológiai folyóirat indulása	2005.	Anthropolis Egyesület	
Globfesz 1	2005.	Védegylet	Budapest, Gödör Klub
Tedd történelemmé a szegénységet! – útbeszámoló	2005. július	Védegylet, Útilapu, Global Project	Budapest, Kossuth Klub
DEEEP Nyári Egyetemi beszámolók délutánja - műhelymunka	2005. szeptember 20.	Hand Szövetség	Budapest, Nyitott Műhely
Pár korty kávé a szegénység ellen – akció	2005. szeptember	Hand Szövetség	Budapest, Kossuth tér
Dialog tréning – képzés	2006. március 9-10.	Dialog - Hand Szövetség	Budapest
Magyar segítség a Föld körül – projekt	2006.	Bocs Alapítvány, Katolikus Karitás, Planet Alapítvány	
Globális nevelési játékok – játékgyűjtemény	2006.	Planet Alapítvány	
<i>Globális Nevelés – Oktatócsomag fiatalok iskolai és iskolán kívüli neveléséhez (szerk. Berecz Ági)</i>	2006	Zöld-Híd Alapítvány	Pécs
A HAND Szövetség bemutatkozik	2006. július	Hand Szövetség	Budapest, Sziget Fesztivál

³⁵ A táblázat tájékoztató jellegű, a teljesség igénye nélkül készült abból a célból, hogy áttekintést nyújtson a legfontosabb megvalósult projektekről.

Tranzit 2006 Fesztivál	2006. október	Hand Szövetség	Budapest, Gödör klub
Nemzetközi fejlesztési tapasztalatok - konferencia	2006. október 20-21.	Nemzetközi Humanitá- rius és Fejlesztési Civil Szövetség	Budapest, Külügyminisztéri um
Az árral szemben... „Varrógépes tüntetés” egy igazságosabb kereskedelemért – akció	2007. június	GLOBA- LANCE - CSOPORT	Budapest, Vörösmarty tér
Globfeszt 2 Merre van előre?	2007. június	Védegylet	Budapest, Gödör Klub
A világ 12 problémája, és amit te tehetsz – kiadvány (szerk.: Frida Balázs)		HAND Szövetség – Anthropolis Egyesület	
Gyenge lábakon áll a világ – 4 napos fesztivál és konferencia	2007. október	HAND, Anthropolis Egyesület, Védegylet	Budapest, West Balkán
Fenntarthatóság és globalizáció - képzés	2007. június	BOCS Alapítvány	ELTE Budapest, Szeged, Szombathely, Székesfehérvár
Szeminárium a magyar segélyezésről – az AID Watch jelentés vitája	2007. október 9.	HAND Szövetség, Anthropolis Egyesület	Budapest, Corvin mozi
Globalizációs <i>túlélőkönyv</i> középiskolás oknak - globális nevelési oktatási segédanyag (szerk.: Barta Géza és Blahó Györgyi)	2007.	Anthropolis Egyesület	
Segélyhatékonyság és Magyarország Európai Unió elnöksége - sajtóesemény	2008. május 22.	HAND Szövetség, DemNet	Budapest, A38-as hajó
Mi közünk hozzá? Sajtó kézikönyv.	2008.	HAND Szövetség	Budapest
Ahogy mi csináljuk - A globális nevelés munkacsoport kézikönyve	2008.	HAND Szövetség	Budapest
Bevezetés a kampányológiába	2008.	HAND	Budapest

		Szövetség	
Tükörben a világ – játékgyűjtemény (szerk. Balogh Orsolya, Jagodics Edit, Kökényesi Ágnes)	2008.	ZÖFI	
Tükörben a világ – vándorkiállítás	2008-2010.	ZÖFI, Cellux Csoport	Budapest, Iparművészeti Múzeum, Klebersberg Kultúrkúria, Pécs, Szentes, Székesfehérvár
A világ a bevásárlókosarunkban: globális nevelés képzés tanároknak és diákoknak	2008.	Artemisszió Alapítvány	Budapest
Iskolák a világért - pedagógiai segédanyag	2008.	Artemisszió Alapítvány	
Hórich Balázs - Molnár Zsuzsa: Globális nevelés – állapotfelmérés és lehetőségek. Kutatási zárójelentés. 2008. (kézirat, a HAND Szövetség birtokában)	2008.	HAND Szövetség, KÜM	
A globális felelősségvállalásra nevelés – Stratégiai vitaanyag és ajánlások	2008.	HAND Szövetség, KÜM	
Nemzeti kerekasztal a globális felelősségvállalásra nevelés lehetőségeiről + Stratégiai alapvetések	2009. február	HAND Szövetség	Budapest, Benczúr Hotel
Globális nevelés az új európai tagállamokban – nemzetközi konferencia	2009. március	Notth- South Center HAND Szövetség	Budapest, Benczúr Hotel
Kulturközi kommunikáció a globális faluban - nemzetközi szeminárium	2009. június	Anthropolis Egyesület, Südwind GERC hálózat	Balatonalmádi
Globális Nevelés Tudásközpont	2010. februártól	ELTE Pedagógiai és Pszichológi ai Karának	Budapest, VII. Kazinczy utca

		Könyvtára és Anthropolis Egyesület	
Afrika Ünnepe	2010. május 13.	Magyar Afrika Platform	Budapest, Tűzraktér
DEEEP Nyári Egyetem	2010. június	Artemisszió Alapítvány, MÖSZ	Balatonszemes
Bábel – interkulturális pedagógiai projekt	2010. nyarától	Artemisszió Alapítvány, Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet	Budapest, Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskola
Globális generáció – képzés 50 felettieknek	2010. nyár	Bocs Alapítvány, Weltfriedensdienst és Brücke-Most Stiftung, Südwind	Székesfehérvár
Young Learners – interkulturális tanulási projekt	2010. nyár	Magyar Önkéntes-küldő Alapítvány	Etiópia, Magyarország (Bethlen Gábor Református Iskola Törökszentmiklós), Németország

5. Néhány, a globális nevelést a középpontba állító hazai projekt

Hazánkban a civil aktivitás mértéke valóban szembetűnő és elismerésre méltó, hiszen minden egyes megvalósított projekt komoly felkészülést, előkészületeket, forrásteremtési folyamatot, projektmenedzsmentet igényel. Az itt következő néhány röviden ismertetett projekttel szeretnénk rávilágítani arra, hogy milyen széles skálán mozognak az elmúlt három évben megvalósult magyarországi programok. Ahol ismert, a támogatót is megemlíjük, elsősorban azért, hogy érzékeltesük a források sokféleségét, a forrásteremtésbe fektetett munka nagyságát.

HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoport³⁶

A munkacsoportot 2007-ben a HAND Szövetség hozta létre a Presidency Fund támogatásával. A tagok a következőkre vállalkoztak:

- rendszeresen tájékoztatják egymást globális neveléssel kapcsolatos programjaikról és projektjeikről, pályázati és együttműködési lehetőségekről
- rendszeresen találkoznak szakmai kérdések megvitatása és belső továbbképzések céljából
- létrehoznak egy egységes nyelvezetet
- létrehoznak egy brosúrát, amely bemutatja a munkacsoport tagjainak globális neveléssel kapcsolatos erőfeszítéseit
- a munkacsoport egyben szakmai és érdekérvényesítő fórumként is működik.

A munkacsoport szakmai háttérével indult meg továbbá a Globális felelősségvállalásra nevelés nemzeti stratégiájának kidolgozása a KÜM támogatásával, amit azután 2009 februárjában egy kerekasztal keretében vitattak meg a munkacsoport tagjai és más szakértők. Ennek a folyamatnak sajnos az ígéretes indulás ellenére sem lett érdemi folytatása.

Tekintettel a HAND Szövetség átszervezésére a munkacsoport jelenleg nem aktív, bár a tagok számos közös projektben dolgoznak együtt.

³⁶

A tagok felsorolását lásd a Függelékben

Globális Nevelés Tudásközpont

A Tudásközpontot az Anthropolis Egyesület hozta létre 2008-ban az RPP (Regional Partnership Programme) és a LLG (Lifelong Learning Programme) támogatásával. 2010-től működik Jelenlegi helyén, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Könyvtárában. A Tudásközpont a következő szolgáltatásokat nyújtja:

1. referencia könyvtár - a gyűjtemény nagy részét olyan oktatási segédanyagok adják, amelyek a formális vagy nem-formális oktatásban dolgozó tanárokat, multiplikátorokat, civil szervezetek képviselőit és a diákokat segítik a globális témák megismerésében, mint pl. a nemzetközi fejlesztés, a klímaváltozás, a szegénység, az emberi jogok, a fenntarthatóság,
2. helpdesk szolgáltatás, amely oktatás-módszertani segítséget ad: az érdeklődőket képzett szakemberek tájékoztatják a globális nevelés témáiról, elérhetővé teszik számukra a nemzetközi globális nevelés szakértői adatbázist,
3. szakmai beszélgetések, író-olvasó találkozók, kiállítások helyszínéül szolgál.

A Tudásközpont szélesebb körű ismertsége érdekében 2010 októberében egy 2011 májusáig tartó rendezvénysorozat veszi kezdetét. A sorozat első eseményeként, 2010. október 12-én egy a felelős fogyasztói magatartást középpontba állító kiállítás nyílik.

www.globalisneveles.hu – honlap

Az Ökumenikus Segélyszervezet által fenntartott honlap az Osztrák Fejlesztési Ügynökség (ADA) és a KÜM támogatásával jött létre. A honlap elsősorban a fiatalokat célozza meg, és rövid áttekintést ad a témáról, a szervezet által nyújtott lehetőségekről, elérhetők róla tananyagok, projektleírások. Viszont nincsenek hivatkozások és linkek más magyarországi szervezetekhez, projektekhez, kezdeményezésekhez, innen nem derül ki, hogy milyen sokszínű és gazdag a választék.

A GERC projektben - a Lifelong Learning Programme támogatásával - négy szomszédos ország (Ausztria, Magyarország, Szlovákia, Szlovénia) civil szervezeteinek összefogásával jön létre egy Globális Nevelés Tudásközpontokból álló regionális hálózat. A hálózat partnerszervezetei közös stratégia szerint dolgoznak, és megosztják egymással tapasztalataikat. Közös honlap és oktatóknak, tanároknak szóló tréningek erősítik a határokon átívelő együttműködést. A honlap többek között oktatási anyagok elérhetőségét is lehetővé teszi/fogja tenni angol, német, magyar, szlovén és szlovák nyelven, de a magyar rész még nem került feltöltésre. A definíciók és a rövid módszertani leírás viszont alaposak, nagyon jól használhatók. A honlap szakmai adatbázist is tartalmaz, a globális nevelésben (vagy részterületein) jártas régiós szakértők adataival. Ebben a honlapban még vannak kiaknázatlan lehetőségek.

Tükörben a világ – interaktív vándorkiállítás

A Zöld Fiatalok Egyesülete és a Cellux Csoport közös projektje, amelynek célja, hogy ráirányítsa a fiatalok figyelmét a globális problémákra egy művészi igényű interaktív kiállítással az emberi természetről és a fenntartható élet alternatíváiról. A kiállítást workshop-ok és egy játékgyűjtemény egészítik ki. A kiállítás a budapesti Millenárison, az Iparművészeti Múzeumban és néhány vidéki nagyvárosban volt látható eddig, mintegy 20 ezren látták 80, a szervezők által kiképzett kortárs tárlatvezetővel, és kb. 30 iskolában került sor a kiállításhoz kötődő foglalkozás megtartására. A projekt támogatói elsősorban cégek, mint például az ÖKO-pack Non-profit Kft és a KÜM valamint a Norvég Civil Alap.

Bővebben: <http://www.tukorbenavilag.hu/index/>

Bábel interkulturális pedagógiai projekt

A 2010/2011-es tanévben az Artemisszió Alapítvány, a Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet együttműködésben a Dob Utcai Magyar-Angol Kéttannyelvű Általános Iskolával egy Európai Unió pályázatot valósít meg BÁBEL – Migráns tanulók a magyar közoktatásban címmel. A projekt lehetőséget ad a globális nevelés tanórai és tanórákon kívüli alkalmazására, pedagógusok továbbképzésére, a szülőkkel való szorosabb kapcsolat kialakítására, az iskola teljes pedagógiai átvilágítására is.

A BÁBEL projekt legfontosabb célkitűzései a következők:

- más országok kultúrájáról, hagyományairól való ismeretszerzés által a megismerés és elfogadás, mint érték megjelenítése,
- különböző nyelvek írásos formában való megjelenítése,
- tanulói értékelési rendszer kidolgozása, amelynek várt eredménye a migráns tanulók továbbtanulási esélyeinek javulása,
- komplex művészeti program kidolgozása, az önkifejezés elősegítése a zene, a mozgás, a művészetek segítségével,
- tapasztalatok átadása más intézményeknek,
- szülők – iskola – civil szervezetek közötti együttműködés megerősítése (mentor program, multikulturális rendezvények).

A projektet júniusban sajtótájékoztatóval indították, ahol informálták a közvéleményt a projekt részleteiről.

Globális generáció - globális képzés

A globalizáció kihívásaira felkészítő képzés 50 év felettieknek a Bocs Alapítvány, a német Brücke/Most-Stiftung és az osztrák Südwind szervezésében. A projektben globális képzéssel arra készítik fel az ötvenes-hatvanas éveiben járó érett generációt,

hogy élettapasztalatait a megváltozott világgal összevetve át tudja adni a fiataloknak. Ez az ún. globális generáció átélte a globalizáció kialakulását Földünkön, és olyan élettapasztalatokkal rendelkezik, amelyek a gyorsan változó világhoz alkalmazva növelik a társadalmi tudatosságot és szolidaritást. A résztvevőknek alkalmuk nyílik hasonló nézetet valló emberek különböző élettapasztalatainak megismerésére, a globális gazdasági, társadalmi és ökológiai problémák megvitatására. A képzés elsődleges célja olyan tudás megszerzése, amellyel a résztvevők hatékonyan tudják támogatni a közvetlen közelükben és a fejlődő országokban élő embertársaikat.

Bővebben: <http://www.global-generation.org/ug/>

DEEEP Nemzetközi Fejlesztési Képzési (DE) Nyári Egyetem

2010-ben Magyarországon, Balatonszemesen került sor a DEEEP által minden évben megszervezett nemzetközi nyári egyetemre, amelynek 65 résztvevőjéből 4 magyar volt (kvóta szerint). Ezeknek a nyári egyetemeknek a célja az, hogy lehetőséget biztosítson európai és Európán kívüli szervezetek és szakemberek, valamint aktivisták számára, hogy találkozzanak, tapasztalatot cseréljenek és új tudásra, módszertani fogásokra tegyenek szert. Elmondható, hogy 2004 óta szinte minden évben volt magyar résztvevő, akik aztán hazahozták az élményeket, az új tudást, és különböző fórumokon megosztották azokat. A 2010-es magyarországi nyári egyetem a DEEEP honlapján található értékelés alapján sikeresnek mondható, ugyanakkor szomorú tény, hogy a szélesebb nyilvánosság nem szerzett tudomást az eseményről, az ott tapasztaltak és tanultak csak informális úton jutnak el az érdeklődőkhöz.

Bővebben:

http://www.deeep.org/fileadmin/user_upload/downloads/Summer_School_2010/Evaluation/Development_education_summer_school_evaluation_FINAL.pdf